

Asia: Asia VN/4219/2023

Lausuntopyyntö peruspankkipalveluja ja luottolaitoslainsäädäntöä koskevasta arviomuistiosta

1. Peruspankkipalvelut

Kommenttinne peruspankkipalveluita koskeviin arviomuistion havaintoihin ja toimenpide-ehdotuksiin (arviomuistion luku 2)? Voitte tässä yhteydessä tuoda esille myös arvioitanne eri toimenpidevaihtoehtojen vaikutuksista.

Suomessa on noin 100 000 rekisteröityä yhdistystä ja säätiöitä noin 3000. Yhdistyksille jäsenyydet ja niihin liittyvät maksut ovat toiminnan elinehto. Valtaosa suomalaisista kuuluu jäsenenä yhteen tai useampaan yhdistykseen, ja maksavat yleisimmin jäsenmaksun yhdistyksen pankkitilille.

Monet yhdistykset ovat lahjoitusten kautta ryhtyneet laajentamaan rahoituspohjaansa vuoden 2020 rahankeräyslain uudistuksen jälkeen, ja rahankeräystahojen määrä on kasvanut merkittävästi. Rahankeräysluvan omaavia tahoja on yli 1500 ja ilmoituksenvaraisia pienkeräyksiä järjestetään noin 800 vuodessa.

Toimijoiden suuresta määrästä huolimatta, kuten arviomuistiossa todetaan, pankkien liiketoiminnallisesta näkökulmasta yhdistysasiakassegmentti ei välttämättä ole erityisen kiinnostava, johtuen tyypillisesti pienistä volyymeista ja asiakkuuden hoitoon liittyvän hallinnollisen työn suuresta osuudesta. Kuitenkin yhteiskunnallisesta näkökulmasta yhdistysten pankkipalveluita koskevat haasteet voivat nousta merkittäväksi rajoitteeksi tai pahimmassa tapauksessa jopa esteeksi kansalaistoiminnalle. Tämä on erittäin tärkeä näkökulma, joka tulisi ottaa huomioon peruspankkipalveluihin liittyviä toimenpiteitä suunniteltaessa ja toteutettaessa.

Arviomuistiossa nostettiin esiin myös pankkitilin avaamisessa kohdatut ongelmat sekä pankkitilien sulkemiset. Näitä ongelmia ilmenee erityisesti pienissä yhdistyksissä, kehitysyhteistyöjärjestöissä sekä yhdistyksissä, joissa on ulkomaalaistaustaisia tai maahanmuuttajia päätösvaltaa käyttävinä henkilöinä. Tärkeä huomio arviomuistiossa on, että yhdenvertaisuus- ja syrjimättömyysnäkökulmista myös nämä ryhmät tulee huomioida erikseen, kun pankkipalveluiden yleistä saatavuutta ja käytettävyyttä arvioidaan.

Arviomuistion mukaan lausuntopalveluun saadussa palautteessa pankkipalveluiden hinnoittelu koettiin hyvin ongelmalliseksi etenkin pienten yritysten ja yhdistysten osalta. Arviomuistiossa viitatus selvityksen mukaan yli kolme neljäsosaa vastanneista vapaaehtoisvoimin toimivista järjestöistä koki pankkipalveluiden hinnoittelun erittäin tai melko kohtuuttomaksi. VaLa mielestä hinnoittelussa tulisi huomioida erikseen yhdistykset ja säätiöt, jotta pankkipalvelujen saatavuus erityisesti pienten yhdistysten osalta ei vaarantuisi. Yleishyödyllisen tarkoituksen lisäksi yhdistyksiä ja säätiöitä yhdistää se, että ne eivät tavoittele toiminnallaan voittoa. Yhteisöjen toteuttaman varainhankinnan on kuitenkin tarkoitus olla tehokasta ja tuloksellista, jotta niiden tarkoituksen keskiössä olevan yleishyödyllisen toiminnan toteuttamiseen saadaan mahdollisimman paljon varoja toiminnan turvaamiseksi, ylläpitämiseksi ja kehittämiseksi. Myös maksutapahtumien toteuttamisen, kuten toistuvien suoramaksujen ja e-laskujen pankkipalvelumaksut, ovat puhuttaneet järjestöjä. Erityisesti kuukausilahjoituksia keräävien järjestöjen pankkikulut ovat yksi suurimmista rahankeräyskulueristä. Rahankeräysten eli kerta- ja kuukausilahjoitusten erityispiirre on vastikkeettomuus, ja lahjoittajat ovat rahankeräyskulujen osalta erityisen tarkkaavaisia: "Miten suuri osa lahjoituksestani menee perille?" Keräyskulujen, mukaan lukien kulut pankkipalveluista, tulisi pysyä kohtuullisina niin yhdistysten kuin lahjoittajien näkökulmasta.

Sisäministeriössä joulukuussa 2022 käynnistetyn NPO-hankkeen tavoitteena on päivittää NPO-toimijoita koskeva rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen riskiarvio vuoden 2024 aikana. Aiempi riskiarvio niputti koko järjestösektorin korkean riskin toimijoiksi, mikä on vaikeuttanut yhdistysten pankkipalvelujen saatavuutta. Uuden riskiarvion valmisteluun Sisäministeriö on osallistanut yhdistyksiä, mikä on hyvin positiivista keskinäisen ymmärryksen lisäämiseksi. Arviomuistion mukaan NPO-toimijoihin kohdistuvat toimenpiteet ovat yksi merkittävä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen osa-alue. VaLa huomauttaa, että Suomessa yhdistysten toimintaa säädellään jo hyvin laajasti, minkä lisäksi meillä on myös monista muista Euroopan maista poiketen säädetty oma rahankeräyslaki. Poliisihallitus hallinnoi ja valvoo kaikkia rahankeräyslain omaavia yhdistyksiä jo nykyisellään.

Sääntelyn kehittämisvaihtoehtoja ja muita jatkotoimenpide-ehdotuksia:

“Asiakkaan tuntemiseen ja tunnistamiseen sekä rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämiseen liittyvien menettelytapojen mahdollisena kehittämistarpeena arvioidaan olevan velvollisuuksien täsmentäminen siten, että nykylainsäädännön edellyttämiä palveluntarjoajien velvoitteita ei tulkita ylitsepääsemättömän tiukasti keskeisiä pankkipalveluita tarjottaessa (ns. derisking-ilmion ehkäiseminen). Viestinnällä voitaisiin osaltaan edistää myös asiakkaiden ymmärrystä tästä temasta.”

Arviomuistion mukaan rahanpesun ja terrorismin rahoittamisen estämisen näkökulmasta on erittäin tärkeää, että yleishyödyllisellä kentällä toimivat organisaatiot myös Suomessa tunnistavat rahanpesuun ja terrorismin rahoitukseen liittyvät riskit ja osaavat arvioida niiden todennäköisyyttä toiminnassaan.

Tästä VaLa on samaa mieltä, ja samalla VaLa toivoo luottamuksen järjestösektoria kohtaan lisääntyvän keskustelujen ja ymmärryksen lisääntyessä. Viestinnän osalta VaLa toivoo ymmärrettävää ja helposti lähestyttävää ohjeistusta yhdistyksille, josta voisi jakaa tietoa kattojärjestöjen ja yhteistyöverkostojen kautta suomalaisille yhdistystoimijoille.

“Peruspankkipalvelujen tarjoamisveloitteen laajentaminen. Vaihtoehtoinen toimenpide voisi olla peruspankkipalveluiden tarjoamiseen velvoittavan nimenomaisen säännöksen sijasta huomioida kaikkien asiakasryhmien syrjimätön keskeisten pankkipalveluiden saatavuuden toteutuminen hyvän pankkitavan säännöksen kehittämisessä tai muutoin hyvän pankkitavan kehittämisen kautta.”

VaLan mielestä peruspankkipalvelujen, joita pankkien on tarjottava kuluttajille, tulisi olla myös yhdistysten ja säätiöiden saatavissa. Suomen rahankeräyslaki velvoittaa, että rahankeräyslupahakemuksessa ja pienkeräysilmoituksessa tulisi ilmoittaa rahankeräyksessä käytettävät pankkitilit ja tilin käyttöoikeuksia koskevat tiedot. Velvoite tarjota peruspankkipalvelua yleishyödyllisille yhteisöille, joilla on rahankeräyslupa tai jotka aikovat hakea lupaa, olisi perusteltua. Peruspankkipalveluiden tarjoamisveloitteen laajentaminen koskemaan myös yhdistyksiä sekä mikro- ja pienyrityksiä sai arviomuistion mukaan runsaasti kannatusta, mutta palveluntarjoajat kokivat sen hyvin ongelmalliseksi mm. elinkeinovapauden näkökulmasta. VaLan mielestä tässä asiassa yhdistysten ja pienyritysten näkemystä tulisi kuunnella tarkemmin. Palveluntarjoajien tulisi käydä vuoropuhelua yhdistysten kanssa sekä pyrkiä löytämään ratkaisuja peruspankkipalvelujen turvaamiseen. Palveluntarjoajien ja yhdistysten välistä vuorovaikutusta tulisi lisätä ja molemminpuoleista ymmärrystä kasvattaa. Viranomaisena Poliisihallitus hallinnoi ja valvoo rahankeräyslupan omaavien tahojen ja lupahakijoiden lakisääteiseen toimielimeen tai muuhun johtoon kuuluvia tai tosiasiallista päätösvaltaa käyttäviä henkilöitä, jotka tehtävässään päättävät rahankeräyksen järjestämiseen liittyvistä asioista.

“Asiakaspalvelun tavoitettavuudesta säättäminen pankkipalveluissa. Voimassa oleva lainsäädäntö ei sisällä yleistä asiakaspalvelun tavoitettavuuden säännöstä. Mahdollinen perusmaksutilin avaamisesta kieltäytymisen peruste on ilmoitettava asiakkaalle viivytyksettä. Säännökset soveltuvat ainoastaan luonnollisiin henkilöihin, ja silloinkin vain peruspankkipalveluihin ja niitä avattaessa. Jos peruspankkipalveluiden tarjoamista koskevaa veloitetta laajennettaisiin koskevaksi myös muita kuin luonnollisia henkilöitä, olisi perusteltua sisällyttää lainsäädäntöön vastaavan tyyppinen asiakaspalveluvelvoite näidenkin asiakasryhmien peruspankkipalveluiden avaamiseen liittyen.”

VaLa kannattaa ehdotusta. Palveluntarjoajien ja yhdistysasiakkaiden välistä kommunikaatiota tulee lisätä, jotta yhdistys pystyy reagoimaan mahdollisiin muutoksiin, välttymään yllätyksiltä ja tarvittaessa toimittamaan pankille lisätietoja toiminnastaan.

2. Käteisen saatavuus ja käytettävyys

Kommenttinne käteisen saatavuutta ja käytettävyyttä koskeviin arviomuistion havaintoihin ja toimenpide-ehdotuksiin (arviomuistion luku 3)?

Arviomuistion mukaan kyselyjen vastauksissa korostettiin käteisen rahan edelleenkin tärkeää roolia yleishyödyllisten yhteisöjen, järjestöjen ja seurojen toiminnassa kuten esimerkiksi urheiluseurojen

toiminnassa. VaLan alkuvuodesta 2024 toteuttaman lahjoittajatutkimuksen mukaan viimeisen kahden kuukauden aikana lipas- tai kolehtikeräykseen oli osallistunut 16 prosenttia suomalaisista. Lahjoittamisessa käteisellä on siis edelleen merkitystä, ja tämä näkyy erityisesti katastrofikeräyksissä. Tästä huolimatta yhdistysten mahdollisuus tallettaa eri keinoin saatua käteistä rahaa on heikentynyt vuosien varrella, ja rahahuollon kustannukset ovat nousseet.

Arviomuistion mukaan komission asetusehdotus euroseteleiden ja -metallirahojen asemasta laillisenä maksuvälineenä vastaa hyvin pitkälti arviomuistiossa esiin nostettuihin käteisen saatavuutta ja käytettävyyttä koskeviin ongelmiin. Tämän vuoksi muistiossa katsotaankin, että tarkoituksenmukaisinta tässä tilanteessa olisi edetä ilman kansallisia erillisiä sääntelyhankkeita, ja pyrkiä vaikuttamaan asetusehdotusneuvotteluihin siten, että niissä saavutettaisiin Suomen kannalta mahdollisimman hyvä tulos. Luonnollisesti, jos komission asetusehdotuksen neuvottelut pitkittyvät, tulee silloin harkittavaksi myös kansallisten toimenpiteiden toteuttaminen.

Käteisen rahan käyttäminen yleishyödyllisten yhteisöjen lahjoitustoiminnassa sekä arpajaisiin, tapahtumiin tai myyjäisiin osallistumisessa on edelleen suosittua lahjoittajien ja tukijoiden toimesta, vaikka muut maksamisen keinot yleistyvätkin. VaLan mielestä kehitystä pitää seurata Suomessa ja suhteuttaa maksamisen muotoihin liittyvää muutosta eri jäsenvaltioiden osalta. Erityisesti vapaaehtoisuuteen perustuvassa vastikkeettomassa rahankeräystoiminnassa yhdistysten ja säätiöiden on tarjottava monipuolisesti niitä maksamisen välineitä, joita tukijat haluavat käyttää.

3. Asiakkaansuoja- ja menettelytapasääntely: hyvä pankkitapa ja sopimusehtosääntely

Kommenttinne hyvää pankkitapaa ja sopimusehtosääntelyä koskeviin arviomuistion havaintoihin ja toimenpide-ehdotuksiin (arviomuistion luku 4)? Voitte tässä yhteydessä tuoda esille myös arvioitanne eri toimenpidevaihtoehtojen vaikutuksista.

“Hyvän pankkitavan painopisteeksi ja lähtökohdaksi olisi perusteltua asettaa pankin ja asiakkaan välinen asiakassuhde. Pankkien sisäisen toiminnan järjestämistä, kuten eturistiriitojen hallinta ja palkitsemiseen liittyvät seikat, on nykyisellään säädely kattavasti yleisessä luottolaitos- ja sijoituspalvelulainsäädännössä. Tässä suhteessa hyvän pankkitavan rooli on jäänyt aiempaa kapeammaksi. Asiakassuhteiden näkökulmasta olennainen toiminnan järjestämistä koskeva vaatimus on kuitenkin ammattitaitovaatimus, joka voisi olla perusteltua lukea hyvään pankkitapaan.”

Tätä VaLa kannattaa vuorovaikutuksen ja molemminpuolisen ymmärryksen lisäämiseksi sekä yhteistyön vahvistamiseksi. Toimivan ja elinvoimaisen kansalaisyhteiskunnan hyödyksi on se, että yleishyödyllisiä yhteisöjä ei kuormitettaisi sääntelyn takia lisääntyvällä byrokratialla eikä sääntelyllä estettäisi saamasta ja käyttämästä pankkipalveluja.

VaLa kannattaa ajatusta, että hyvää pankkitapaa koskevassa säännöksessä olisi mahdollista huomioida nimenomaisesti myös tiettyjä pankkitoimintaan liittyviä kategorioita ja ulottuvuuksia.

Hyvään pankkitapaan sisältyvinä laajempina periaatteina voisivat olla esimerkiksi pankin henkilöstön yleinen ammattitaitovaatimus sekä asiakkaan edun ja näkökulman nimenomainen huomiointi. VaLa:n mielestä yhteistyöllä ja eri toimijoiden vuoropuhelulla saadaan aikaiseksi myös selkeää ja perusteltua kehitystä sääntelyn sisältöön ja toimeenpanoon. VaLa ja sen jäsenjärjestöt ovat tässä työssä mielellään mukana. VaLa kiittää mahdollisuudesta lausua.

4. Luottolaitosten toimintaa ja riskienhallintaa koskeva sääntely

Kommenttinne luottolaitosten toimintaa ja riskienhallintaa koskeviin arviomuistion havaintoihin ja toimenpide-ehdotuksiin (arviomuistion luku 5)? Voitte tässä yhteydessä tuoda esille myös arvioitanne eri toimenpidevaihtoehtojen vaikutuksista.

-

5. Talletuspankkien yhteenliittymät

Kommenttinne talletuspankkien yhteenliittymälainsäädäntöä koskeviin arviomuistion havaintoihin ja toimenpide-ehdotuksiin (arviomuistion luku 6)? Voitte tässä yhteydessä tuoda esille myös arvioitanne eri toimenpidevaihtoehtojen vaikutuksista.

-

6. Luottolaitosten yhteisölaite

Kommenttinne luottolaitosten yhteisölainsäädäntöä koskeviin arviomuistion havaintoihin ja toimenpide-ehdotuksiin (arviomuistion luku 7)? Voitte tässä yhteydessä tuoda esille myös arvioitanne eri toimenpidevaihtoehtojen vaikutuksista.

-

7. Muut havainnot ja huomiot

Voitte tässä yhteydessä tuoda esille muita kuin edellä mainittuihin teemoihin liittyviä havaintoja ja huomioita arviomuistioon liittyen.

-

Robertsson Tessa
Vastuullinen Lahjoittaminen ry